



Правилата за однесување на новинарите во медиумите се идентични со оние кои важат и за Интернет, со тоа што е неопходна национална законодавна регулатива. Со оглед на нашата Интернет (не)писменост каскаме зад светските текови на глобализацијата, но и со законските регулативи, како што е, Законот за слободен пристап до информации, кои се основни во државите од Европската унија.

ИАН БРАУН, ЕКСПЕРТ ЗА ИНФОРМАТИЧКО ОПШТЕСТВО



Пишува:
Рената МАТЕСКА

Неодамна во Скопје, во организација на Метаморфозис и со поддршка на ОБСЕ, а во рамките на конференцијата "е-Општество.МК" се одржа трибина на тема "Слобода на медиумите на Интернет". Меѓу излагачите на оваа тема беше и учесникот од Велика Британија, д-р Иан Браун, експерт за информатичко општество, член на Управниот одбор на асоцијацијата EDRI и асистент на лондонскиот Јуниверсити колеџ. Трибината беше една од четирите јавни дебати кои следуваа по конференцијата во Охрид, Скопје, Битола и Тетово, како дел од напорите за задово-

лување на приоритетната потреба за подигнување на јавната свест и зголемување на знаењата преку излагања на интернационални и на домашни експерти на локално ниво, која е зацртана со Националната стратегија за развој на информатичкото општество.

"EDRI (European Digital Rights) е асоцијација која опфаќа здруженија, организации кои се наоѓаат на територијата на цела Европа (чиј член е и Метаморфозис) и кои работат на промовирањето на човековите права во дигиталните технологии. Главно се занимаваат со застапување и со лобирање, убеду-

вање на законодавците да донесуваат подобри закони од оваа сфера", вели Браун.

Интересно е да се види како слободата на медиумите на Интернет е регулирана во другите земји, конкретно во Велика Британија. Според Браун, во неговата држава има неколку закони кои ја тангираат оваа проблематика. Од друга страна, постојат и закони кои ги обврзуваат компаниите да им обезбедат заштита на приватноста на граѓаните, со што се обезбедува да имаат контрола врз своите лични податоци, како и пристап до одредени податоци од јавен карактер во сопственост на државата. Тој, за жал, немаше доволно податоци за состојбата во Македонија околу оваа проблематика, но напомена дека со оглед на нашите аспирации за членство во Унијата, тоа мора да биде регулирано.

СТРАТЕГИИ

Што се однесува до постоењето на Национална стратегија за информатичко општество, Иан Браун вели дека и Британија постапила на сличен начин.

"Имавме донесено Национална стратегија која не беше унифицирана, туку секој оддел на Владата беше обврзан да интервенира во својата област. На пример, централната Влада беше задолжена до крајот на оваа година да овозможи пристап преку Интернет до сите услуги кои ги нуди, односно сè да биде транспарентно и достапно до граѓаните. Плаќањето на даноците - нагласи Браун - работата на Владата и на јавните службеници, сè треба да биде достапно на Интернет. Тоа се однесува и за полето на образованието, користење посебни програми кои го олеснуваат тој про-

цес и овозможуваат стекнување знаења и вештини и понатаму во животот".

Според британскиот експерт, двете најважни работи кои произлегуваат од предизвикот на информатичката технологија е овозможувањето нови вработувања и поголема транспарентност на работата на власта. Но, за жал, во Република Македонија користењето на Интернет изнесува од 4 до 10 отсто од вкупното население, што води до информацијата дека

сме некаде на дното во користењето на оваа придобивка.

"Тие десет проценти и не се толку страшни, со оглед на тоа дека пред неколку години и Британија беше на слично ниво. Користењето на Интернет на некој начин е заразно: колку повеќе луѓе го користат, толку повеќе ќе им се приклучуваат со текот на времето", вели Браун.

Во поглед на предизвиците на ИТ и процесот на глобализација, експертот од Бри-

танија смета дека многу зависи од подготовноста на државите да се реформираат за подобро да ги искористат можностите, а да ги намалат ризиците. На пример, во Кина и во Индија се отворени многу нови работни места благодарение на нивното инвестирање во образованието, а дел од нив се преселени од западните земји во кои поради тоа се јавува невработеност.

Сепак, тој е оптимист кога е во прашање Република Ма-

кедонија и слободата на медиумите на Интернет.

"Кај вас работите и не се толку црни, повеќе се позитивни, отколку што се негативни. Освен тоа, тие се со тенденција на подобрување, на пример, што се однесува до издаваштвото, оти излегувањето на неделниците, списанијата, како што е вашето, преку Интернет им овозможува да бидат читани низ цел свет, а луѓето можат по добро да се запознаат, со што ќе им се подобрат од-

КАСКАМЕ ЗАД СВЕТСКИТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОНИ ТЕКОВИ

ИСКУСТВОТО НА ХРВАТСКА ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ

Предлог-законот за слободен пристап до информации сè уште е заглавен во процедуралните лавиринти, а веќе трета година се прави обид за негово излегување на виделина. Ние сме последни во регионот кои немаме ваков Закон. Инаку, иницијативата за донесување на Законот беше на невладината организација "Транспарентност Македонија", а текстот беше предложен од Министерството за правда. Текстот на Законот ја помина владината бариера, но во Собранието е испратен со забелешка да се разгледува по донесувањето на уставните амандмани, односно одлучувањето за тоа кој ќе решава по жалбите за пристап до информации. Овој пат, според објаснувањето од надлежните, Законот е пролонгиран поради немање буџетски средства за формирање на Комисијата.

На неодамнешната трибина во организација на "Транспарентност Македонија" од серијалот посветен на донесувањето на долгоочекуваниот Закон имавме можност да го слушнеме предавањето на Хрвоје Матаковиќ посветено на искуствата во имплементирањето на Законот за пристап до информации во Република Хрватска.

"Хрватска веќе две ипол години го има Законот за слободен пристап до информации. Иако во хрватскиот Устав е предвидена слобода на медиумите, сепак со Законот новинарите добија строго дефинирани права за пристап до информации. Хронолошки до донесувањето на овој Закон му претходеа многу активности како што е, на пример, кампањата 'Јавноста има право да знае' во организација на здружени 19 невладини организации. Првиот чекор беше да се сензибилизира јавноста, односно да се каже што



ХРВОЈЕ МАТАКОВИЌ,
"ТРАНСПАРЕНТНОСТ-ХРВАТСКА"

се добива со донесувањето на Законот, кој е во интерес на целото општество. Потоа следувахе и Предлог-законот од страна на истакнати експерти кои ги користеа искуствата на земјите од ЕУ, но со адаптирање на хрватските услови. Кога Предлог-законот влезе во собориска процедура следуваа и 34 амандмани од кои беа прифатени само 14. Овој Закон, по барање на ЕУ, беше донесен во пакет со некои други закони. Ние, како иницијатори, изготвивме и дополнување на Законот, но тоа не беше прифатено. За целав процесура беа потребни неколку месеци. Мислам дека е добро да се знае што се добива со Законот и што всушност значи информацијата која е од јавен интерес. Пред донесувањето на Законот доаѓањето до информации беше само реакција на добрата волја на имателот на информација", нагласи Матаковиќ.

носител. Истовремено, треба да се има на ум опасноста од ширењето лажни информации преку Интернет. Ке го посочам примерот кој неодамна се случи во Брајтон, кога преку еден веб-сајт и локално пиратско радио беше пласирана вест дека една црна жена е силувана од човек од азиско потекло, по што следуваа немири, а како последица на тоа две лица настрадаа", посочува Британецот.

ЦЕНЗУРА

Неговото излагање на темата "Слобода на медиумите на Интернет" беше посветено на користењето на цензурата во демократските и тоталитарните општества.

"Сметам дека Македонија - потенцира Браун - се движи во вистинска насока и со донесувањето на Законот за слободен пристап до информации работите би требало да бидат подобри. Критериумите за точност и урамнотеженост, кои важат во новинарството во печатените и во електронските медиуми треба да важат и за медиумите на Интернет, а оние кои го користат Интернетот како медиум треба да ја уживаат заштитата од националните законодавства. Еден фактор кој ја обезбедува слободата е плурализам на Интернет провајдерите. Цензурата, филтрирањето на податоците, познато и како блокирање или симнување на овие содржини се препорачува да не ја врши провајдерот под притисок на јавноста или на полицијата, туку само ако барањето е регули-



Конференција е-Општество.Мк
www.e-society.org.mk
 Метаморфозис
www.metamorphosis.org.mk
 Претставник на ОБСЕ за слобода на медиумите
www.osce.org/fom
 Набљудувачка мисија на ОБСЕ во Скопје
www.osce.org/skopje
 ЕДРИ - Европски дигитални права
www.edri.org
 Кампања против задржување на податоците
www.dataretentionisnosolution.com



рано со одлука на судот".

Интернетот претставува релативно нов медиум, но и прв глобален медиум кој државите, со ретки исклучоци, се обидуваат да го регулираат и да го контролираат. Иако е тешко Интернетот да се има под контрола, владите на Кина и на Саудиска Арабија тршат големи средства за ограничување на пристапот на нивното население до веб-сајтовите, кои режимот ги означил како непожелни.

Дури и во некои демократски земји има обиди за носење закони за ограничување на пристапот до одредени содржини, кои во случајот на САД најчесто се прогласуваат за неуставни бидејќи ја загрозуваат загарантираната слобода на говор. Слични обиди има и во Австралија и во ЕУ.

"Во моментот EDRI води кампања против планот на Европската комисија да воведат задолжително задржување на податоци во врска со телефонскиот и со Интернет-сообраќајот на подолг временски период, која не само што е во спротивност со член 8 од Европската конвенција за човекови права, туку е и неэффективна како полициска процедура, оти нејзин главен ефект е нарушувањето на приватноста", вели Браун.

Браун посочува дека EDRI објавуваат списание наречено "Едри-грам", кое излегува на секои две седмици и бесплатно се дистрибуира преку Интернет. Него, меѓу другите, го читаат и претставниците на Европскиот парламент и преку кое се лобира за поголема слобода на медиумите на Интернет.



ADNAN REISEN
STUTTGART



FREIBURG
OFFENBURG
KARLSRUHE
STUTTGART
ULM
MÜNCHEN

KUMANOVO
SKOPJE
GOSTIVAR
KICEVO

VERBINDUNG MIT
SPOJIVANJE SO
STRUGA PRILEP
OHRID BITOLA

Büro Stuttgart
Tel. 0711 / 8 17 78 72
Fax 0711 / 8 17 78 73
Mobil 0171 / 5 46 32 20

Büro Kicevo
Tel./Fax: 045 / 228 630
Mobil: 075 / 742 721
070 / 711 788

Büro Freiburg
Tel. 0761 / 500 235
Mob. 0170 / 411 7693

Büro Offenburg
Tel. 0781 / 17 48

Selskja Sreda i Petok Germanija za MAKEDONKA
Selskja Sreda i Sabota Makedonija za GERMANIJA

70469 STUTTGART - Leobenerstr. 33 - FEUERBACH